Rekenkamer-commissie

Gemeente Aalten

gemeente Oost Gelre

gemeente Winterswijk

Dashboard Energietransitie voor de raad van gemeente Oost Gelre

Dit dashboard is onderdeel van het onderzoek naar de energietransitie door de rekenkamercommissie AOGW

31 januari 2022

Inhoudsopgave

Het dashboard bestaat uit de volgende onderdelen:

Verantwoording en leeswijzer

Deel 0: De kern

- Infogram met het dashboard Energietransitie in één oogopslag
- Korte samenvatting en actuele punten voor politieke bemoeienis

Deel 1 tot en met 3: toelichting en uitwerking

- **Deel 1A** Maatschappelijke opgaven en resultaten: Energiedoelen
- **Deel 1B** Maatschappelijke opgaven en resultaten: Bijdrage aan andere doelen
- **Deel 2** Realisatieknoppen
- **Deel 3** Relevant ontwikkelingen

Begeleidende brief

Bij dit dashboard hoort een begeleidende brief van de rekenkamercommissie: https://ap.lc/Chhv1 (PDF Bestand).

Ambtelijke reactie

De ambtelijke organisaties van de drie gemeenten zijn in de gelegenheid gesteld om te reageren op het dashboard voor hun gemeente. De ambtelijke reacties kunt u hier inzien: https://ap.lc/grJYx (PDF bestand).

Verantwoording

Met het dashboard geeft de rekenkamercommissie een beoordeling op basis van beschikbare en toegankelijke data aan de gemeenteraad. Het zwaartepunt ligt bij schriftelijk materiaal dat we voor dit onderzoek hebben opgevraagd bij de gemeente. Op onderdelen maken we gebruik van externe bronnen – zoals de landelijke klimaatmonitor. Met het dashboard biedt de rekenkamercommissie een basisversie of 'nulmeting' voor 2021.

Met veel inzet en toewijding worden in de gemeente resultaten bereikt. De bedoeling en toewijding van bestuurders, ambtenaren en ook van veel inwoners, bedrijven, en maatschappelijke organisaties staan in dit onderzoek en dashboard buiten kijf. Het dashboard

En toch moet er nog veel meer gebeuren: een groot deel van de opgave vraagt nog om realisatie. Dit geldt ook voor andere gemeenten in de Achterhoek én daarbuiten.
De zelf gestelde opgaven en de opgelegde opgaven vanuit het landelijke en Europese klimaatbeleid zijn groot, complex en ingrijpend. Er komt veel bij kijken, naast duurzame opwekking van energie gaat het om infrastructuur, bereikbaarheid van energie maar ook consequenties voor natuur en milieu, gezondheid, veiligheid en economie en werkgelegenheid. Dit vraagt nogal wat!

De energietransitie is een gezamenlijke opgave van het gemeentebestuur, andere overheden, inwoners en bedrijven. Het dashboard biedt overzicht en inzicht om hier over het goede gesprek te kunnen voeren: in de raad, met het college plus de ambtelijke organisatie en met de samenleving. Daarop zijn ook de aanbevelingen in de begeleidende brief van de rekenkamercommsisie gericht. Het dashboard is vooral een hulpmiddel:

- voor de raad om goed te kunnen sturen en controleren;
- Voor het gemeentebestuur (raad-college-ambtelijke organisatie) en de samenleving: een gezamenlijke informatiepositie voor leren, kennisdeling, monitoring en evalueren.

De uitnodiging is om het dashboard te gaan gebruiken en mee te bouwen om dit verder uit te werken en waar nodig te verbeteren om tot een gezamenlijk inzicht en overzicht van de opgave te komen. De uitnodiging is ook om het dashboard periodiek te actualiseren – waarbij deze versie als nulmeting dient.

De bronnen voor het onderzoek kunt u via deze weblink inzien: https://ap.lc/pGQqF (PDF bestand).

Rekenkamer-commissie

Leeswijzer: toelichting op de wijzers in het dashboard

Beoordeling van de maatschappelijke opgave en resultaten: op een schaal van 1 tot 6. We visualiseren dit met een oranje wijzer. De positie van de wijzer geeft de afstand aan die je nog moet overbruggen om de opgave te realiseren: de afstand van de huidige situatie tot de gewenste situatie.

- Bij **1** ga je als het ware in een lage versnelling. Je staat nog ver af van de gewenste situatie.
- Bij **6** heb je de opgave helemaal gerealiseerd.
- In het groene gebied ga je in de allerhoogste versnelling: méér of een grotere opgave realiseren dan oorspronkelijk beoogd.

Het vraagteken (?) drukt uit dat realisatie van de opgave niet goed beoordeeld kan worden op basis van beschikbare informatie of data voor de raad. Het 'olielampje' staat als het ware aan: voeg relevante informatie/ data toe om voortgang en realisatie van de opgave te beoordelen.

Beoordeling realisatiekracht: paarse wijzers gebruiken we voor het beoordelen van maatregelen, samenwerking, invullen van voorwaarden en een passend budget om de opgave waar te maken: op een schaal van 1 tot 6.

- **1**: weinig / klein / zeer onvoldoende
- **6**: veel / groot / ruim voldoende
- In het donkerpaarse gebied doe je meer dan nodig is om de beoogde opgave te realiseren. Dat kan positief zijn als je daarmee ook meer resultaten bereikt.

Rekenkamer-commissie

Gemeente Aalten

gemeente Oost Gelre

gemeente Winterswijk

Deel 0: De Kern

Infogram en dashboard Energietransitie: Stand van zaken in Oost Gelre in één oogopslag

Actuele punten voor politieke bemoeienis

Dashboard Energietransitie voor de raad Oost Gelre

In positie komen om te sturen en te controleren

Rekenkamer-commissie

Aalten Oost Gelre Winterswijk

Energiedoelen

Energieneutrale gemeente in 2030
We gebruiken evenveel energie als we opwekken met duurzame bronnen

Spaarzaam gebruik en efficiënte energieproductie
Wat we niet gebruiken hoeven we niet op te wekken

Energie is voor bewoners en bedrijven bereikbaar
Energie is continu beschikbaar en betaalbaar

Goede energie-infrastructuur
Een goede mix aan centrale en decentrale voorzieningen

Bijdrage aan andere doelen

Natuur en milieu:
Kern: *Verminderen uitstoot CO_2 (broeikasgassen) en klimaatverandering*

Gezondheid
Gezonde woon, werk- en leefomgeving: wat zijn de consequenties van keuzes voor energie?

Veiligheid
Veilige woon-, werk- en leefomgeving: wat zijn de consequenties van keuzes rond energie?

Economie en werkgelegenheid
Economische ontwikkeling : wat zijn de consequenties van keuzes rond energie?

Maatregelen vastgesteld beleid zijn voldoende om de gestelde opgaven te realiseren
Voldoende maatregelen besloten

Maatregelen worden feitelijk uitgevoerd conform beleid
Voldoende uitvoeringskracht

Alle opgaven zijn voorzien van maatregelen
Geen blinde vlekken

Voldoende financiële middelen
Voldoende investeringskracht

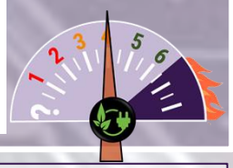
Goed georganiseerde samenwerking
Krachten bundelen, organiseren meewerkkracht in plaats van tegenkracht

Scheppen van voorwaarden
Kansen benutten en barrières slechten of omzeilen

Invullen eigen aandeel gemeentebestuur
Zelf het goede voorbeeld geven

Maatschappelijke opgaven en resultaten

Waar stuur je op: waar is het om te doen?
Wat is al bereikt en wat staat er nog te doen?

Realisatieknoppen

Sturen op maatregelen, samenwerking , het invullen van voorwaarden en een passend budget om de maatschappelijke opgave waar te maken

Ambities

Realisatiekracht

Balans
tussen ambitie en realisatiekracht
Stuur je op de goede balans?

Korte samenvatting

Met veel inzet en toewijding worden mooie resultaten bereikt, tegelijk zien we dat Oost Gelre achter blijft. De gemeente weet zelf nog wel het goede voorbeeld te geven, maar de resultaten voor woningen en vooral bedrijven vallen tegen. Ook duurzame opwek is onvoldoende.

En dan moet er nog veel meer gebeuren, het akkoord van Groenlo wordt zeker niet gerealiseerd. En zelfs dan moet er nog veel meer gebeuren want in de afspraken over het akkoord van Groenlo is een aantal zaken onvoldoende meegenomen.

Ambities zullen flink naar boven moeten worden bijgesteld en ook de impact op andere doelen zoals natuur, milieu, gezondheid, veiligheid en economie zullen in kaart moeten worden gebracht. Vervolgens kan pas dan de hierbij passende realisatie gestalte krijgen.

Actuele punten voor politieke bemoeienis

Wat zijn toekomstige agendapunten voor de raad?

- Herijken ambities energietransitie (herijken Akkoord van Groenlo)
- Realisatiekracht in balans brengen met de ambities
- Heroverweging ambities biomassa
- Verhogen snelheid en impact maatregelen zon, wind en gasvervanging
- Omzeilen van netcongestie met lokale/ regionale voorzieningen zoals microgrids, decentrale toedeling van energie, optimaliseren van pieken en dalen in lokale energievraag en -aanbod
- Maatwerkaanpak en versnelling energiebesparing, onder andere isolatie
- Kansen en mogelijkheden voor het realiseren van een waterstofeconomie
- Naast gebouwde omgeving ook scherpe focus op mobiliteit, industrie en landbouw
- Benutten mogelijkheden voor delen en benutten restenergie (koude en warmte)
- Vanwege sterke energieprijsstijgingen beleid voor energiearmoede

Deel 1A

Maatschappelijke opgaven en resultaten: Energiedoelen

Waar stuur je op: waar is het om te doen?
Wat is al bereikt en wat staat er nog te doen?

Dashboard Energietransitie voor de raad Oost Gelre

In positie komen om te sturen en te controleren

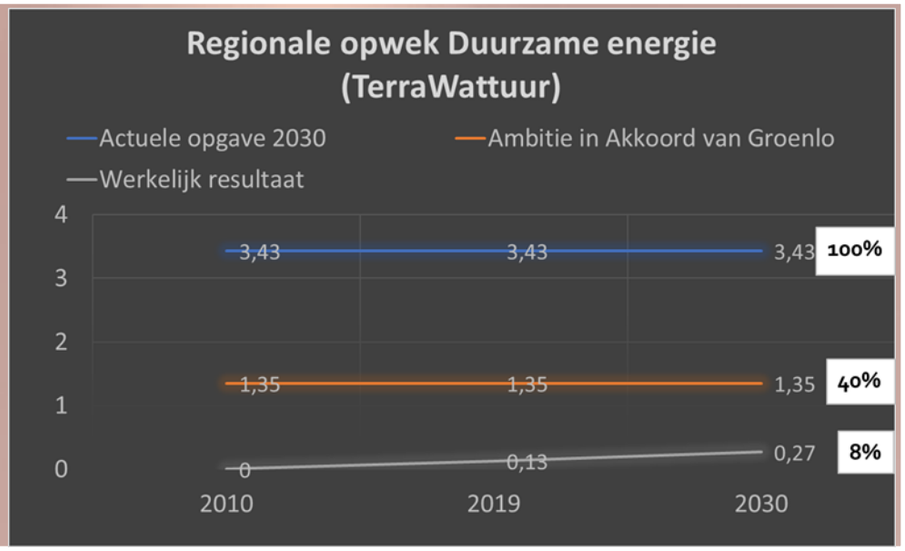
Rekenkamer-commissie Aalten Oost Gelre Winterswijk

Energieneutrale gemeente in 2030
We gebruiken evenveel energie als we opwekken met duurzame bronnen

- Voldoende energie uit zon
- Voldoende energie uit wind
- Voldoende energie uit biomassa
- Overige energie, zoals aardwarmte
- Voldoende import duurzame energie
- Positieve bijdrage aan energie elders

? Realisatie van overige doelen is niet af te leiden uit de beschikbare data aan de raad, zoals import van duurzame energie en alternatieve bronnen.

Toelichting, argumenten en illustraties

1. De regionale opwek van duurzame energie uit zon, wind en biomassa is in 2019 een fractie van wat nodig is om in 2030 energieneutraal te zijn en gemeente Oost Gelre blijft sterk achter bij het regionale gemiddelde. Dit blijkt ook uit gemeentelijke voortgangsberichten: "de conclusie kan worden getrokken dat de realisatie in Oost Gelre van de doelstellingen uit de Regionale Uitvoeringsagenda nog ver achter ligt om de ambitie van 2030 energieneutraal te behalen."(bron: Stand van zaken Uitvoeringsagenda Energietransitie, 1 oktober 2021).
2. Uitgaande van de doelstelling in het Akkoord van Groenlo moeten de gemeenten in de komend acht jaar samen nog 90% van de opgave realiseren! De doelstelling in het Akkoord van Groenlo is tussentijds niet bijgesteld. Agem becijfert dat de gemeenten inmiddels veel meer duurzame energie moeten opwekken: 3,45 in plaats van 1,35 Terra wattuur in 2030. De actuele opgave is daarmee ruim 2,5 keer groter dan beoogd! Uitgaande van deze opgave is de verwachting dat de regiogemeenten in 2030 slechts 8% duurzame energie opwekken. Zelfs als de gemeenten in 2030 de doelstelling uit het Akkoord van Groenlo realiseren komen zij 60% aan duurzame energie tekort om energieneutraal te zijn.
3. De actuele opgave is groter door de groei van het energieverbruik onder meer door:
   - groei bevolking (woningen) en economie
   - hoger verbruik voor elektrisch rijden en elektrisch verwarmen
   - energie voor elektrificatie industrie en elektriciteitsverbruik landbouw
   - de benodigde energie voor netverliezen en opslag in batterijen
4. Met het Akkoord van Groenlo leken de regiogemeenten een voorsprong op de rest van Nederland te hebben van circa 10 jaar . De voorsprong is niet verzilverd. Het landelijke gemiddelde voor duurzame opwek van elektriciteit bedraagt in 2020 circa 27%, Oost Gelre komt op 14%.
5. Bij de vervanging van aardgas is op dit moment 20% van de opgave voor 2030 gerealiseerd. Het betreft vooral vergistingsprojecten voor de productie van biogas.
6. Inzicht in de omvang van geïmporteerde duurzame energie is niet af te leiden uit beschikbare data aan de raad.

Het aansluitpercentage van woningen met zonnepanelen bedraagt 22.8%. Landelijk is dat 10% is. Van de subsidieregeling wordt goed gebruik gemaakt. (Bron: interview)

Beeld van realisatie op basis van energiemonitor (Agem, 2020):

- De verwachting is dat Oost Gelre in 2030 uitkomt op 21% van de beoogde opwek, dit is 131 GWh te weinig: het verbruik van zo'n 45.000 woningen.
- De verwachting bij gasvervanging is dat Oost Gelre uitkomt op 26% van de doelstelling, dit is 7,3 miljoen m^3 te weinig: een equivalent van bijna 5.000 woningen.

Belangrijke noot: Het gaat om een vergelijking met verouderde doelstellingen uit het Akkoord van Groenlo. De gemeenten moeten volgens actuele berekeningen in 2030 ruim 2,5 keer meer duurzame energie opwekken om energieneutraal te zijn.

NOS NIEUWS • BINNENLAND • DONDERDAG, 00:00 • AANGEPAST DONDERDAG, 10:43

Klimaatdoel groene elektriciteit regio's lijkt goed haalbaar

Volgens het landelijke bureau van de Regionale Energie Strategieën is het doel om in 2030 driekwart van de elektriciteitsbehoefte uit duurzame bronnen te halen goed haalbaar. Bron: Nos, december 2021.

Regio Achterhoek blijft achter bij het landelijke beeld

Dashboard Energietransitie voor de raad Oost Gelre

In positie komen om te sturen en te controleren

Rekenkamer-commissie Aalten Oost Gelre Winterswijk

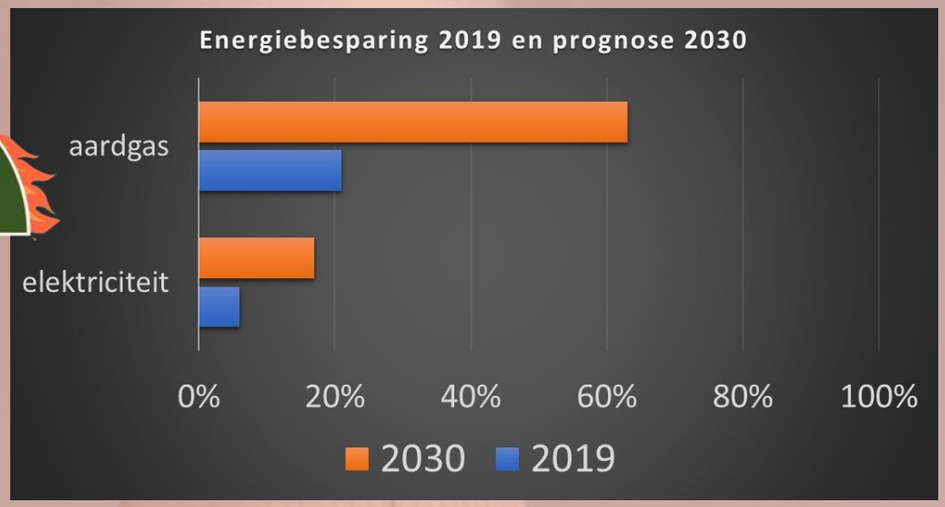
Spaarzaam gebruik en efficiënte energieproductie

'Wat we niet gebruiken hoeven we niet op te wekken'

- Energiebesparing
- Benutten restenergie
- Efficiënte opwekking met zo laag mogelijk energieverlies

? Doelen en resultaten over het benutten van restenergie en de efficiëntie van de duurzame energieopwekking is niet af te leiden uit de beschikbare data aan de raad.

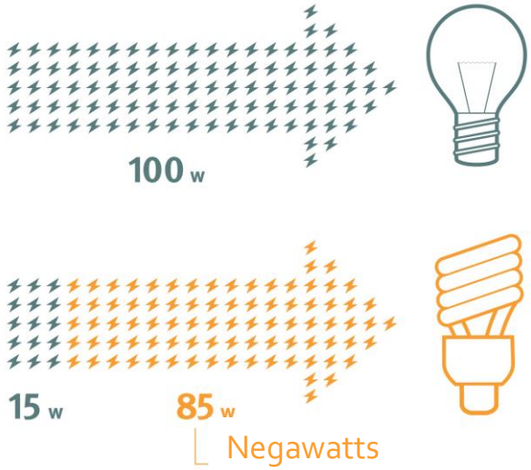

Toelichting, argumenten en illustraties

1. De opgave voor energiebesparing in het akkoord van Groenlo bedraagt 20% voor elektriciteit en 55% voor aardgas ten opzichte van het energieverbruik in 2012.
2. Aan de hand van deze doelstelling realiseert Oost Gelre in 2019 een elektriciteitsbesparing van 6% en de besparing van aardgas bedraagt 21%. Een kanttekening is dat het aantal woningen en bedrijven gegroeid is.
3. Agem verwacht dat de besparingsdoelstelling voor gas in 2030 voor 63% ingevuld zal worden. Voor elektriciteit is de verwachting dat de gemeente slechts 17% van de doelstelling realiseert. Een kanttekening is ook dat de opgewekte energie van zonnepanelen als een besparing wordt meegeteld: hernieuwbare energie is geen energiebesparende maatregel.
4. Energiebesparing wordt nu vooral gerealiseerd in de bebouwde omgeving. Zo zien we bij bedrijven geen besparing, maar juist een groei in elektriciteitsverbruik van 5%. Oorzaak is met name de groei van bedrijven. Dit resultaat staat nog ver weg van de beoogde besparing van 20%.

Logo waarmee Oost Gelre duurzaam aan de weg timmert.

Van Megawatt naar *Nega*watt

Het gebruik van energie voor warmte, mobiliteit, transport en industrie neemt nog steeds sterk toe. Daarnaast wordt een groot deel van deze energie verspild: naar verwachting zo'n 60% . De energietransitie staat of valt daarom met een forse energiebesparing.

Energie die niet wordt gebruikt is net zo nuttig als opgewekte energie. Dit principe wordt ook wel een 'Negawatt' genoemd. In plaats een Megawatt energie op te wekken, creëren we negawatts door energieverbruik te vermijden of te verminderen.

Dashboard Energietransitie voor de raad Oost Gelre

In positie komen om te sturen en te controleren

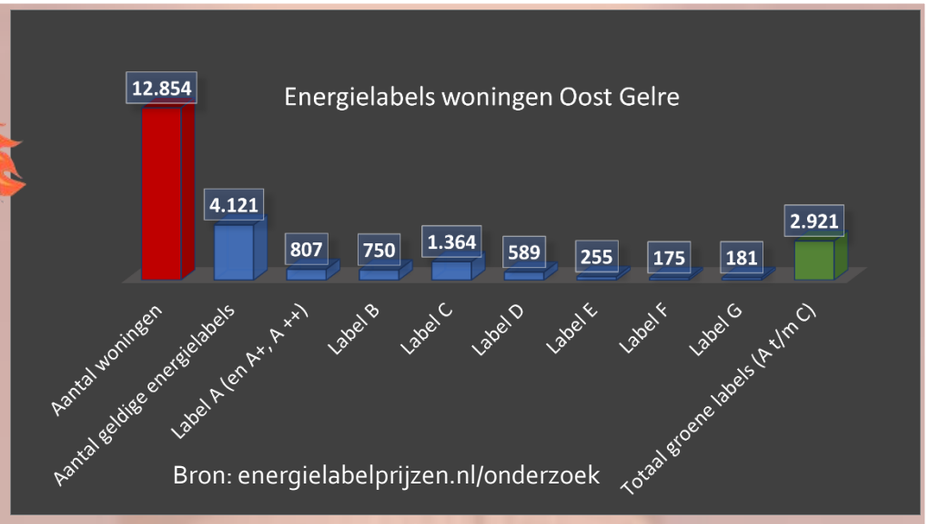
Rekenkamer-commissie Aalten Oost Gelre Winterswijk

Energie is voor bewoners en bedrijven bereikbaar

Energie is continu beschikbaar en betaalbaar

- Voldoende opwek en aanvoer – geen schaarste
- Na aftrek van kosten voor noodzakelijk energiegebruik houden huishoudens genoeg over om van te leven
- Woningen van huishoudens met een laag inkomen hebben een goede energetische kwaliteit (klasse A en B woning).
- Energiekosten laten voldoende ruimte voor een rendabele bedrijfsvoering door kleine en grote bedrijven

Doelen en resultaten over energiearmoede, woningen voor huishoudens met een laag inkomen, energiearmoede en bereikbaarheid van energie voor bedrijven is niet af te leiden uit beschikbare data aan de raad.

TNO: In Oost Gelre leeft 4,7% van de huishoudens in energiearmoede, met enige verschillen tussen kernen

Toelichting, argumenten en illustraties

1. Momenteel is er voldoende aanvoer van energie voor huishoudens en bedrijven via het nationale en regionale netwerk voor elektriciteit en aardgas waar Oost Gelre op is aangesloten.
2. Deze aanvoer is geen vanzelfsprekendheid. Het nationale elektriciteitsnetwerk staat onder druk ('netcongestie'), de voorraad aardgas is eindig en de aanvoer van aardgas staat onder druk. De realisatie van een lokaal/ regionaal decentraal energie-netwerk kan deze barrières omzeilen door lokaal opwekken, delen en opslaan van energie.
3. Voor bedrijven en (vracht)vervoer wordt waterstof een belangrijke energiedrager. Een lokale / regionale waterstofeconomie, waterstofinfrastructuur of import van groene waterstof is nog goeddeels afwezig.
4. Voor energiearmoede is geen opgave geformuleerd – er is wel aandacht voor dit thema.

Uitgangspunt 3: We hebben aandacht voor de woonlasten en zijn extra alert op energiearmoede

We willen niet dat de woonlasten stijgen. Toch vraagt de transitie investeringen van de maatschappij én van inwoners, netbeheerders en energiebedrijven. De gemeente streeft ernaar om de kosten voor de transitie zo laag mogelijk te houden en extra alert te zijn op energiearmoede. Energiearmoede ontstaat wanneer inwoners meer dan 10% van hun besteedbaar inkomen uitgeven aan de energierekening. Energiearmoede is in alle gevallen onwenselijk. We willen dat iedereen mee kan doen met de warmtetransitie en geven daarom extra aandacht aan inwoners met een kleine beurs. We kiezen daarom ook voor warmte alternatieven met de laagste eindgebruikerskosten.

Transitievisie Warmte, 2021

Onderzoek energiearmoede (TNO)

Uit de TNO-cijfers blijkt dat 75% van de energiearmoede zit bij huurders in een woning van een corporatie, 12% heeft een particuliere huurwoning, 13% heeft een koopwoning (TNO, 2021).

Wat is energiearmoede?

"Een huishouden is energiearm wanneer meer dan 10% van het besteedbaar inkomen uitgegeven wordt aan het adequaat warm houden van de woning"

De Woonplaats zet zich actief en maximaal in om haar woningvoorraad te verduurzamen. De komende jaren legt De Woonplaats zich voor de verduurzaming voornamelijk toe op de bestaande voorraad. Daarbij is verbetering van de energieprestatie een belangrijk element, evenals de basiskwaliteit van de woningen (incl. kwaliteit van badkamer, keuken en toilet). Bij eengezinswoningen vindt de investering plaats bij mutatie of op initiatief van de zittende huurder en bestaat uit het energetisch verbeteren naar Energie index 1,4 (label B) of beter. Hiervoor is in 2021 een budget gereserveerd van € 490.000.

De woningcorporaties dragen bij aan realisatie van duurzame en betaalbare woningen. *Bron: Prestatieafspraken 2021 gemeente Oost Gelre met huurdersvereniging en De Woonplaats.*

Het meest voorkomende woninglabel in Nederland is C. In een gemiddelde gemeente heeft op dit moment 43,1% een geldig label. Daarvan is 69,8% groen: onder een groene woning worden huizen met label A t/m C verstaan. Wanneer we uitsluitend kijken naar de A, A+ en A++ labels kunnen we concluderen dat gemiddeld 23,6% van de woningen dit milieulabel heeft. Bron: energielabelprijzen.nl

Dashboard Energietransitie voor de raad Oost Gelre

In positie komen om te sturen en te controleren

Rekenkamer-commissie Aalten Oost Gelre Winterswijk

Goede energie-infrastructuur
Een goede mix aan centrale en decentrale voorzieningen

- Voldoende buizen, leidingen en kabels voor transport duurzame energie (centraal en decentraal)
- Voldoende reserve, back-up en noodcapaciteit
- Garanties op voldoende extra inkoop/import
- Netwerk continu in staat productie en vraag te optimaliseren (smart grid)
- Voor kritieke situaties adequate reserves, noodcapaciteit en scenario's voor reductie + afschaling
- Voldoende elektrische laadinfrastructuur
- Voldoende waterstoftankstations

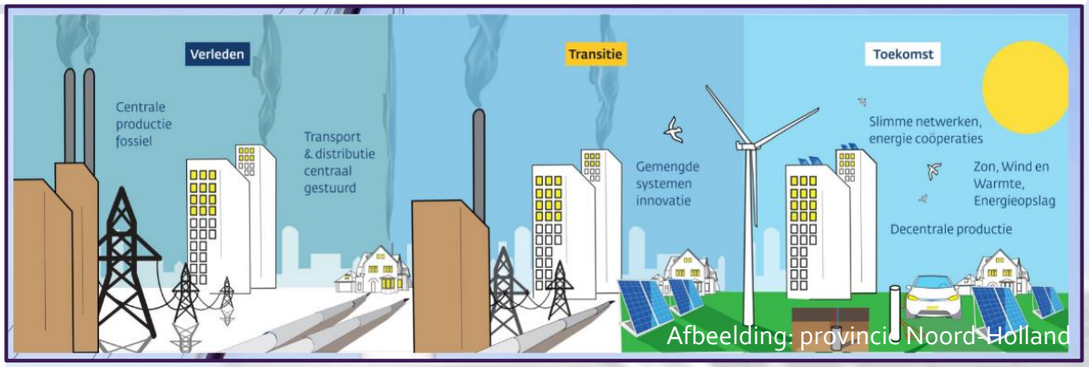

?

Resultaten over de energie-infrastructuur zijn niet af te leiden uit beschikbare data aan de raad.

Toelichting, argumenten en illustraties

1. Vanwege de laagvliegroute aan de noordkant van de gemeente en de milieueisen aan windmolens is de mogelijkheid voor het realiseren van windenergie beperkt.
2. Met opwek uit zon wordt het elektriciteitsnet belast met hogere pieken dan strikt noodzakelijk. Voor een optimale benutting van het elektriciteitsnet is als algemene vuistregel een verhouding 'zon staat tot wind' van 1:3 optimaal.
3. Decentrale energienetwerken of microgrids zijn geschikt voor lokaal opwekken, delen en opslaan van energie. Dit vraagt een geheel andere infrastructuur dan de huidige centrale productie. Tijdelijke opslag van energie om vraag en aanbod van energie te balanceren is nauwelijks ontwikkeld. Dit wordt cruciaal vanwege de overbelasting van het centrale elektriciteitsnetwerk (netcongestie). Je kunt op piekmomenten de overtollige zonne-energie niet meer aan het net leveren.
4. Het ontwikkelen van een lokale/ regionale waterstofeconomie en –infrastructuur staan nog in de kinderschoenen. Dit kan een goede aanvulling zijn voor transport, landvouwvoertuigen en industriële processen. We zien juist om die reden in diverse gemeenten en regio's initiatieven om een waterstofeconomie te realiseren. Daarbij vindt lokale/ regionale productie van waterstof plaats met energie uit zon en wind die anders niet meer gekoppeld kan worden aan het overvolle elektriciteitsnet (de netcongestie voorbij!) Het dichtstbijzijnde tankstation voor waterstof is momenteel gelegen in Doetinchem.
5. De gemeente faciliteert van openbare in samenwerking met Kuster Energy en PARKnCHARGE.

Afbeelding: provincie Noord-Holland

Een **microgrid** is een modulair decentraal energienetwerk in een gebied voor opwekken, delen en opslaan van energie. Een microgrid kan verbonden zijn met het centrale/ landelijke net of geheel zelfstandig als een 'energie-eiland' functioneren.

Deel 1B:

Maatschappelijke opgaven en resultaten: Bijdrage aan andere doelen

Waar stuur je op: waar is het om te doen?
Wat is al bereikt en wat staat er nog te doen?

Dashboard Energietransitie voor de raad Oost Gelre

In positie komen om te sturen en te controleren

Rekenkamer-commissie Aalten Oost Gelre Winterswijk

Natuur en milieu:
Kern: *Verminderen uitstoot CO2 (broeikasgassen) en klimaatverandering*

- Afname emissie CO2 (broeikasgassen)
- Afname emissie stikstof/ stikstofoxiden
- Afname concentraties fijnstof, stikstofoxiden, roet en ozon
- Goed binnenmilieus woningen, scholen en werkplekken
- Rustig woongenot ten aanzien van geluid, trillingen, geur, schaduwwerking en uitzicht
- Herstel, behoud, toename van flora en fauna

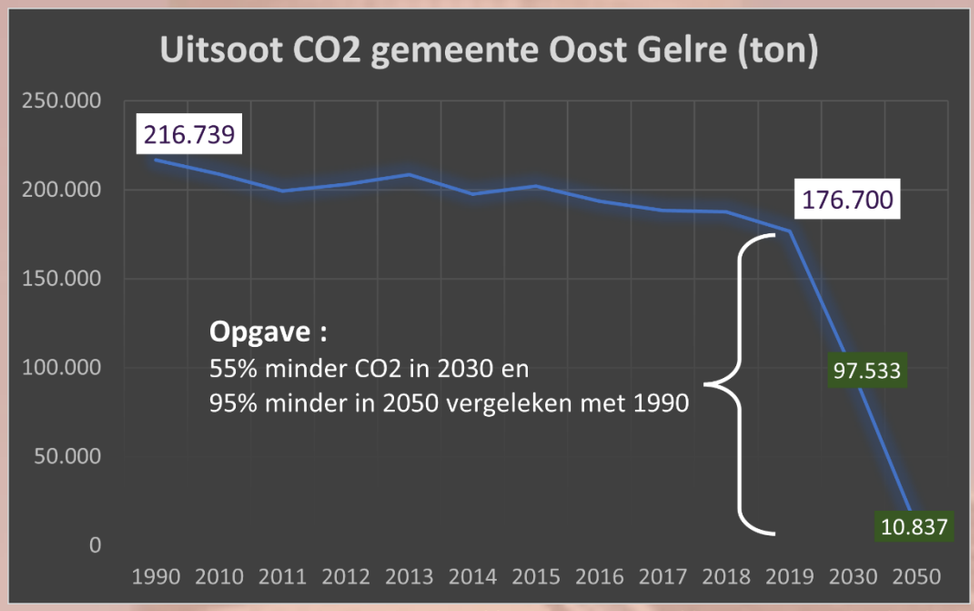

Geluidsbelasting aan gevel hoger dan 60 dB

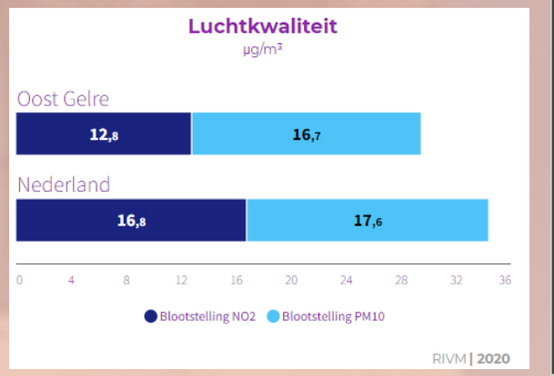
6,1% Oost Gelre

13,4% Nederland

RIVM | 2016

1990: www.emmissieregistratie.nl | 2010-2019: www.klimaatmonitor.databank.nl

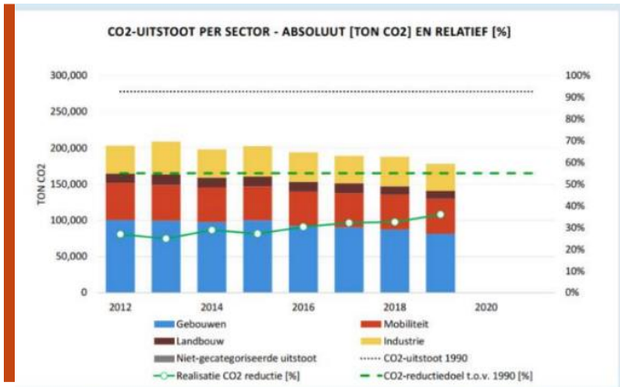

?

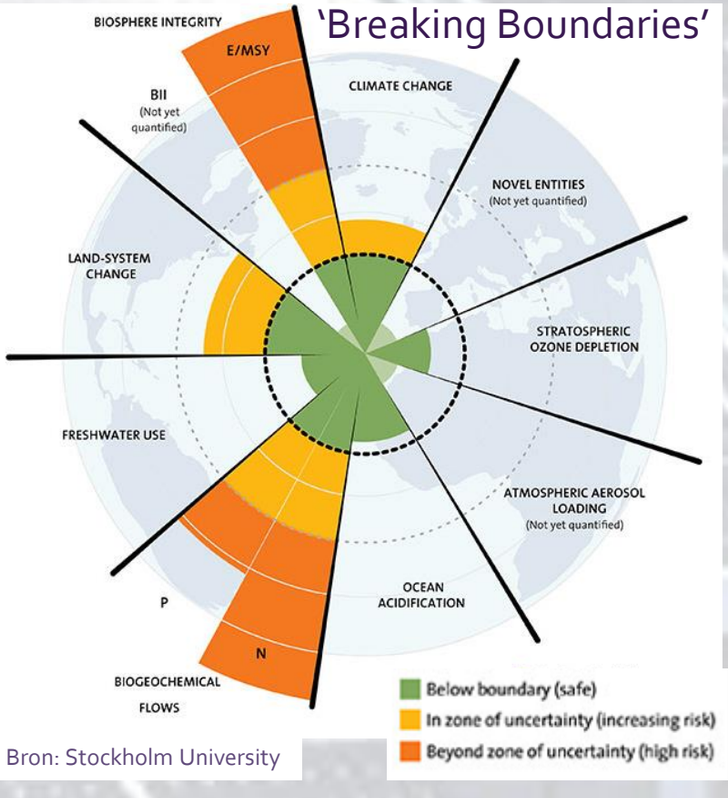
Doelen en resultaten over binnenmilieu, woongenot en biodiversiteit zijn niet af te leiden uit beschikbare data aan de raad.

Toelichting, argumenten en illustraties

1. Sinds 1990 neemt de uitstoot van CO2 in Oost Gelre met ongeveer 18% af.
2. De komende 8 jaar moet de CO2 uitstoot veel sneller afnemen om de landelijke en Europese doelstelling voor 2030 te realiseren. De komende 8 jaar zijn volgens veel klimaatwetenschappers cruciaal om belangrijke kantelpunten ('tipping points') te voorkomen om daarmee onomkeerbare gevolgen voor het klimaat af te wenden.
3. De bloostelling aan stikstofoxiden is in 2020 iets gunstiger dan gemiddeldin Nederland. Het is in Oost Gelre ook stiller.

In de jaarlijkse evaluatie van de uitvoeringsagenda is de uitstoot per sector zichtbaar. Woningen, mobiliteit en industrie stoten de meeste CO2 uit.

Bron: Stockholm University

Dashboard Energietransitie voor de raad Oost Gelre

In positie komen om te sturen en te controleren

Rekenkamer-commissie

Aalten Oost Gelre Winterswijk

Gezondheid

Gezonde woon, werk- en leefomgeving: wat zijn de consequenties van keuzes voor energie?

- Toename levensjaren in goede gezondheid ,ofwel: afname ziektelast

Veiligheid

Veilige woon-, werk- en leefomgeving: wat zijn de consequenties van keuzes rond energie?

- Veilige woon- en leefomgeving
- Veilige werkomgeving / arbeidsveiligheid

Economie en werkgelegenheid

Economische ontwikkeling : wat zijn de consequenties van keuzes rond energie?

- Behoud of toename werkgelegenheid
- Goede kwaliteit werkgelegenheid
- Innovatie, nieuwe verdienmodellen en versterking concurrerend vermogen

Doelen en resultaten over gezondheid, veiligheid en economie als gevolg van de keuzes voor energie zijn niet af te leiden uit beschikbare data aan de raad.

Toelichting, argumenten en illustraties

Doelen en resultaten zijn niet af te leiden uit data aan de raad. Om die reden is vooralsnog de score '?' aangegeven.

Werkgelegenheid door investeringen in hernieuwbare energie en energiebesparing

Terwijl de werkgelegenheid in de conventionele sectoren vanaf 2014 daalde, nam de werkgelegenheid in energiebesparingsactiviteiten en zonne-energie toe. Het gaat hier bijvoorbeeld om het isoleren van woningen en het plaatsen van zonnepanelen. Dit is arbeidsintensief werk en daardoor leveren deze investeringen relatief veel Nederlandse werkgelegenheid op. De werkgelegenheid die voortvloeit uit investeringen in hernieuwbare energie en energiebesparing is toegenomen tot ruim 57 duizend voltijdbanen in 2018, in 2014 waren dit er nog 43 duizend. Dit is een stijging van 32 procent.

In 2018 kwam het grootste gedeelte van de werkgelegenheid uit energiegerelateerde investeringen voort uit energiebesparingsactiviteiten. Hierbij ging het vooral om isolatiewerkzaamheden, met name het isoleren van woningen en bedrijfspanden. De banen die de investeringen in energiebesparing opleverden zaten daarmee vooral in de bouwsector.

Klimaatakkoord levert winst op voor veiligheid en gezondheid

Publicatiedatum 19-06-2019 | 10:05

De maatregelen in het Klimaatakkoord kunnen, door het verdwijnen van de fossiele bronnen, winst opleveren voor gezondheid, veiligheid en natuur. Deze winst is relevant maar ook beperkt omdat CO2-reductie zich niet één-op-één vertaalt in vermindering van luchtverontreiniging of in veiligere leef- en werkomstandigheden. Dat blijkt uit een eerste verkenning door het RIVM in opdracht van ministerie van Economische Zaken en Klimaat.

De energie-transitie kan volgens het RIVM positief uitpakken voor veiligheid en gezondheid. De precieze consequenties in Oost Gelre zijn niet in beeld.

Investeringen in de energietransitie dragen bij aan een toename van werkgelegenheid en ook een afname van banen in de energiemarkt voor conventionele/ fossiele brandstoffen (bron: CBS, oktober 2020). De precieze consequenties voor Oost Gelre zijn niet in beeld.

Deel 2:

Realisatieknoppen

Sturen op maatregelen, samenwerking , het invullen van voorwaarden en een passend budget om de maatschappelijke opgave waar te maken

Maatregelen en passend budget
Voldoende maatregelen besloten, uitvoeringskracht en investeringskracht

- Maatregelen volgens vastgesteld beleid zijn voldoende om de gestelde opgaven te realiseren:
  - Maatregelen worden feitelijk uitgevoerd conform beleid
  - Installatie zon op bedrijfsdaken
  - Zonneparken inclusief 'Zon op Erf'
  - Windmolens/ -turbines
  - Biomassacentrales
  - Biovergistingsinstallaties
  - Energiebesparing
- Alle opgaven zijn voorzien van maatregelen (geen blinde vlekken)
- Voldoende financiële middelen om maatregelen uit te voeren
- Efficiënt werken: benutten van koppelingsmogelijkheden en met maatregelen in één klap aan meerdere doelen bijdragen

Met de maatregelen en het huidige tempo lukt het niet om de doelstellingen uit het Akkoord van Groenlo te realiseren. Met het huidig opgestelde vermogen voor duurzame energie en de projecten in de pijplijn bereikt de gemeente naar verwachting een elektrische opwekking van 21% in 2030.

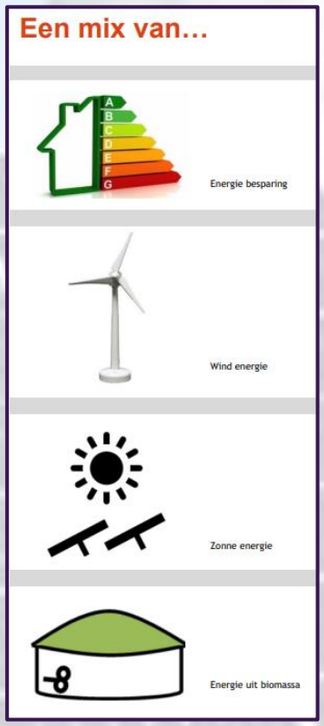
Toelichting, argumenten en illustraties

1. De komend acht jaar zijn cruciaal. Een verdere toename van uitvoeringskracht en versnelling van realisatie zijn ook nodig omdat actuele opgave voor 'energieneutrale gemeente' 2,5 keer groter is dan beoogd met het Akkoord van Groenlo. Een duurzame opwek van 3,45 in plaats van 1,35 TerraWattuur is nodig om in 2030 energieneutraal te zijn. Daarmee bestaat ook een grote inzet op verdere energiebesparing.
2. Maatschappelijke druk en twijfels over de consequenties voor het milieu bemoeilijken het realiseren van meer biomassa- en biovergistingsinstallaties, zoals op bedrijventerrein De Laarberg.
3. De gemeente zet mede om die reden vooral in op kleinschaliger opwekking uit zon en wind (met grote turbines – groter dan 80 meter). Grote windprojecten zitten op dit moment niet in de pijplijn. Wel voert de gemeente gesprekken met potentiële initiatiefnemers.
4. Met de warmtetransitievisie beoogt de gemeente een gebiedsgerichte aanpak. De gemeente wil starten met een verkenning in de buurten Hooiland en Noord-West. Deze aanpak vraagt verdere opschaling naar alle buurten en wijken.
5. In het klimaatakkoord is afgesproken dat de energietransitie 'budgetneutraal' plaatsvindt. Tegelijkertijd is duidelijk dat de energietransitie grote investeringen vraagt van overheden, bedrijven, maatschappelijke organisaties en inwoners: 'de kost gaat voor de baat uit'. De gemeente besluit bijvoorbeeld in 2018 deel te nemen aan een regionaal aanjaagfonds. Dit fonds is nog niet operationeel.
6. Ondertussen gebeurt er wel veel. We zien veel reuring en activiteit op basis van de Uitvoeringsagenda Energietransitie zoals bewonersonderzoek, toekenning verduurzamingssubsidies en leningen, stimulering 'zon op dak' bij bedrijven, het buurtkracht team in Hooiland.

Het moet nu gebeuren!

Veel dingen zijn belangrijk, maar sommige net iets meer dan andere. We zijn steeds bezig om keuzes te maken en prioriteiten te stellen. Maar over één ding zijn we het allemaal wel eens: we moeten van de fossiele brandstoffen af en overstappen op hernieuwbare en duurzaam opgewekte energie.

Bron: beleid installaties opwekking hernieuwbare energie Oost Gelre, 19 december 2018

Verwarmingsnet Lichtenvoorde uitgebreid

Mediapartner REGIO8 14 november 2018, 14:52 • 1 minuut leestijd

Stichting EnergieK gaat na zwembad Meekenesch in Lichtenvoorde ook de gebouwen bij voetbalclub Longa, verzorgingstehuis Antoniushove, tennisverenging De Kei en het gemeentehuis verwarmen met water van de biovergister aan de Boslaan. Daarmee besparen de projecten samen bijna 110.000 euro op jaarbasis door een leidingsstelsel dat overeenkomt met stadsverwarming.

Het warmtenet wordt verwarmd met water van de biovergister aan de Boslaan. De gemeente maakt het project mogelijk met een financiële bijdrage.

Goed georganiseerde samenwerking *Krachten bundelen, organiseren meewerkkracht in plaats van tegenkracht*	Connectie	Commitment	Coproductie
Inwoners	●	•	●
Bedrijven	●	●	•
Maatschappelijke organisaties	●	●	●
Regiogemeenten, waterschap, provincie	●	●	●

Indicatie van de samenwerking op basis van gesprekken.
Samenwerking is een manier of een voorwaarde om tot realisatie van maatschappelijke effecten te komen: vanuit deze invalshoek is coproductie het belangrijkste. In connectie komen en commitment zijn belangrijke tussenstappen of prestaties voordat samenwerking ook tot coproductie kan leiden en daarmee tot het gezamenlijk realiseren van maatschappelijke effecten.

Toelichting, argumenten en illustraties

1. De gemeente zoekt intensieve samenwerking voor de energietransitie. Voor het opstellen van de Transitievisie Warmte werkte de gemeente met netbeheerder Liander, woningcorporaties, het Agem-energieloket, belangenorganisaties, IKGL, Waterschap Rijn en IJssel en energiecoöperaties.
2. Het is nu zaak om deze samenwerking verder uit te bouwen en te verbreden: van connectie en commitment naar samen doen en realiseren.
3. Dat geldt voor de samenwerking met inwoners en ook voor bedrijven. Bij veel inwoners ontbreekt steun en commitment voor de energietransitie. Tegerlijktijd is een schaalsprong nodig: van twee startbuurten voor de warmtetransitievisie naar alle wijken en buurten.
4. Het realiseren van een duurzame economie is voor veel bedrijven van strategisch bedrijfsbelang om relevant te blijven in het nieuwe tijdperk voor afnemers en klanten. Naast individuele oplossingen bieden bedrijventerreinen een goede voedingsbodem voor collectieve oplossingen zoals op gebied van warmtedelen, waterstof en gezamenlijk energie opwekken, delen en opslaan. Dit vraagt ook intensieve samenwerking en het smeden van coalities en koplopers die samen voor willen gaan in het nieuwe tijdperk.

In meerdere bijeenkomsten bespraken we met verschillende deelnemers het proces en de inhoud voor de Transitievisie Warmte. We hebben samen met interne en externe stakeholders meekoppelkansen verkend en afgewogen welke technieken geschikt zijn voor woningen en gebouwen in de gemeente Oost Gelre. De routekaartsessies waarin kennis over de warmtetransitie werd gedeeld en samen de routekaart voor de gemeente werd ingevuld vormen daarin een belangrijk onderdeel. Het ging daarbij om het verkennen van kansen, uitgangspunten en potentiële oplossingen, niet om definitieve beslissingen. Daarnaast hebben we besproken hoe we de communicatie en participatie rondom de transitie naar aardgasvrij willen vormgeven.

Bron: Warmtetransitievisie 2021.

Het komt nu aan op het uitbouwen van connectie naar commitment en doekracht met inwoners en bedrijven voor de wijk-buurtaanpak en (en ene gebeidsgerichte aanpak op bedrijventerreinen).

Wij zijn Agem.

Agem startte met de acht Achterhoekse gemeenten als leden. In 2018 konden ook lokale burgerinitiatieven toetreden als lid. **Begin 2021 telt Agem drieëntwintig leden** -acht gemeenten én vijftien lokale energiecoöperaties- en dit aantal blijft groeien!

Dashboard Energietransitie voor de raad Oost Gelre

In positie komen om te sturen en te controleren

Rekenkamer-commissie

Aalten Oost Gelre Winterswijk

Scheppen van voorwaarden

Kansen benutten en barrières slechten of omzeilen

- Voldoende en goed geschoolde vakmensen om maatregelen uit te voeren
- Voldoende kennis en capaciteit – ook voor co-creatie met inwoners, bedrijven, maatschappelijke partijen
- Bewustwording en steun vanuit de bewoners en de bedrijven

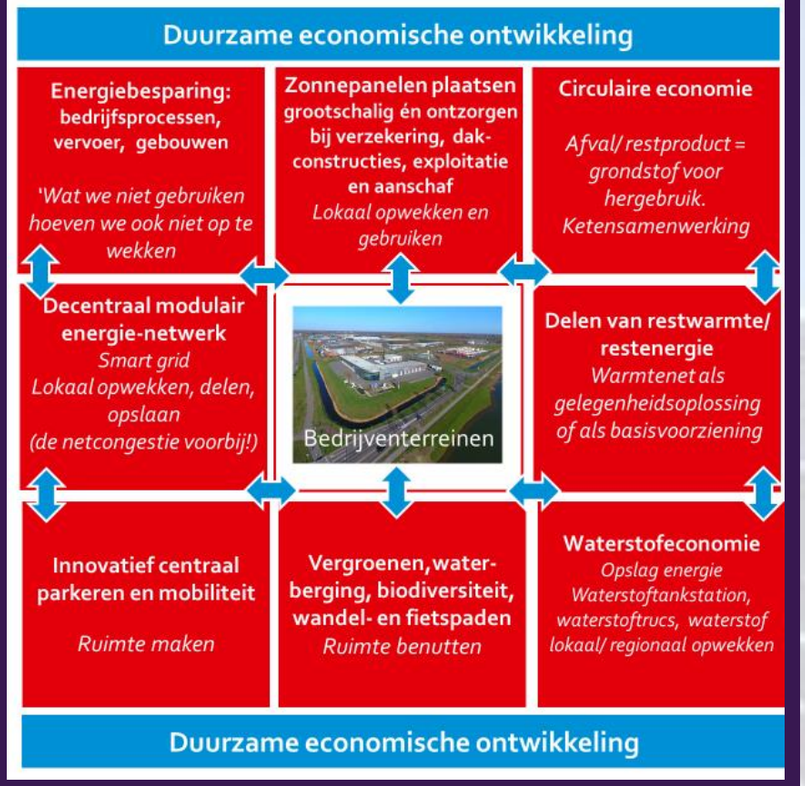
....

Cruciale voorwaarden om de energietransitie mogelijk te maken zijn onvoldoende ingevuld.

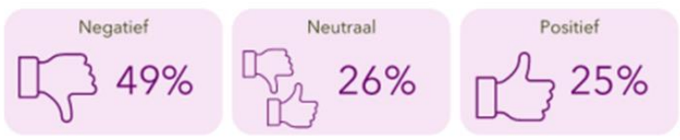
Toelichting, argumenten en illustraties

1. De opgave en ambities voor de energietransitie zijn groot. De druk om tot resultaten te komen is hoog. Elke majeure transitie vraagt om grote bestuurskracht en samenwerkingskracht om tot resultaten te komen. Dat speelt ook bij de transitie van het sociaal domein. De voorwaarden zijn deels ingevuld:
2. De gemeente investeert in kennis en capaciteit bij een team van medewerkers voor de energietransitie. De tussenresultaten en gevraagde versnelling doen een beroep op versterking van de realisatiekracht in termen van capaciteit, kennis, budget en een integrale aanpak waarbij energie en verduurzaming goed zijn verbonden met andere gemeentelijke doelstellingen en maatregelen.
3. De energietransitie lukt alleen in samenwerking met bedrijven, inwoners, maatschappelijke organisaties en andere overheden. Dit vraagt versterking van samenwerkingskracht, steun en commitment van partijen (bij veel inwoners ontbreekt dit commitment – 49% is negatief over de energietransitie).
4. Naast de aanpak voor wijken/ buurten ook een gebiedsgerichte aanpak nodig voor de bedrijventerreinen. Bedrijven kunnen als grootverbruikers met individuele en collectieve oplossingen een grote bijdrage leveren aan de energietransitie. We zien een project van de Samenwerkende Industriële Kringenvoor 'circulair toekomstig ondernemerschap' op bedrijventerreinen, project 'Duurzaam ondernemen en energiebesparing MKB-aanpak' en 'Zonnige bedrijven Achterhoek.
5. De energietransitie vraagt voldoende vakmensen en leveranciers om alle maatregelen en oplossingen tijdig en met goede kwaliteit te realiseren. Deze voorwaarde is in heel Nederland en ook in de regio Achterhoek onvoldoende ingevuld. Dat vraagt veel van de samenwerking tussen gemeenten, onderwijs en bedrijven.

In Oost Gelre liggen meerdere bedrijventerreinen. Net als de woonwijken kunnen deze gebieden een grote bijdrage leveren aan realisatie van de energietransitie. Dat vraagt om een gebiedsgerichte aanpak met kennis en capaciteit voor specifieke deelopgaven en het organiseren van samenwerking tussen bedrijven onderling en tussen bedrijven en overheden.

Hoe kijken inwoners tegen de transitie naar aardgasvrij wonen aan?

Bron: Energietransitievisie

De energietransitie is een banenmachine. Waar is het talent?

De energietransitie ontwikkelt zich in een razend tempo en levert veel extra banen op. Het ontbreekt echter aan goed gekwalificeerde vakmensen. Een serieus probleem, want dit zet een rem op de transformatie. "Aansluiting tussen het onderwijs en groeimarkten in de energietransitie is hard nodig", zegt Marsha Wagner van de Topsector Energie.

Bron: Financieel Dagblad

Invullen eigen aandeel gemeentebestuur
Zelf het goede voorbeeld geven

- Bouwen energieneutrale woningen/ gebouwen
- Maatschappelijke vastgoed verduurzamen
- Duurzame openbare verlichting
- Duurzaam gemeentelijk wagenpark: hybride, elektrisch, waterstof

Goed voorbeeld doet volgen: de gemeente wil zelf het goede voorbeeld geven – zo blijkt onder meer uit het energiebeleid voor gemeentelijk vastgoed. Op energieneturaaloostgelre.nl is de voortgang goed te volgen

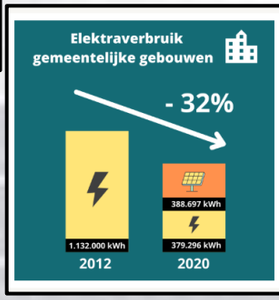
Toelichting, argumenten en illustraties

1. De gemeente kan rond veel onderwerpen zelfstandig stappen zetten en een bijdrage leveren aan realisatie van de opgave, zoals:
   - Openbare LED verlichting
   - Extra bomen/ groen aanplanten
   - Vergroening van het eigen wagen- en machinepark
   - Verduurzaming van gemeentelijk vastgoed
   - Duurzaam inkopen en aanbesteden.
2. De resultaten zijn goed te volgen op de website van de gemeenten – vooral op het gebied van maatschappelijk vastgoed en openbare verlichting.

De Hamalandhal in Lichtenvoorde

- 742 zonnepanelen zorgen ervoor dat dit gebouw elektrisch (meer dan) zelfvoorzienend is.
- Het gebouw bestaat uit een oud gedeelte uit 1973 en een nieuw gedeelte uit 2012. Het nieuwe gedeelte is energiezuinig gebouwd, o.a. door vloerverwarming en dimbare LED verlichting. Het oude deel is deels nog in originele staat, wel zijn het dak en de vloeren van de kleedkamers geïsoleerd en zijn de ramen voorzien van HR++ glas.
- Ook zijn de cv ketels vervangen door HR ketels en is de verlichting uitgevoerd in LED (dimbaar) in combinatie met aanwezigheidsdetectie. De Hamalandhal heeft energielabel A.

Het totale elektraverbruik van gemeentelijke gebouwen is in de periode 2012-2020 met ca. 32% gedaald

In 2012 was het elektraverbruik 1.132.000 kWh. In 2020 was dit 379.296 kWh. Daarnaast was de opbrengst van onze zonnepanelen in 2020: 388.697 kWh. De daling 'op de meter' was in de periode van 2012 tot 2020 dus 752.704 kWh.

Openbare verlichting Oost Gelre over 10 jaar geheel energiezuinig

3 december 2020

Lees meer

Hoe duurzaam is de gemeente zelf?

"Er is behoorlijk geïnvesteerd in duurzaamheid. We hebben momenteel 1.385 zonnepanelen geplaatst op onze eigen gebouwen. Het totale opgewekte vermogen is ongeveer 430 kWp met een opbrengst van zo'n 375.000 kWh per jaar. Dat is ruim 36 procent van het totale elektraverbruik van de gemeentelijke gebouwen. Het gemeentehuis is nog niet helemaal energieneutraal. Er is een laagtemperatuursysteem toegepast voor verwarming en koeling, zogenoemde klimaatplafonds in combinatie met een warmtewiel. Alle verlichting is uitgevoerd in LED inclusief slimme schakelingen. Het gemeentehuis is eind 2018 aangesloten op het warmtenet van Energiek en is tevens voorzien van een elektrische warmtepomp. De warmtepomp kan zowel de koeling als een deel van de verwarming verzorgen."

Deel 3:

Relevante ontwikkelingen

Waar moeten we rekening mee houden? Wat zijn belangrijke issues en politieke keuzevraagstukken?